

MIGRĀCIJAS BIOGRĀFIJAS JAUNIEŠU MOBILITĀTES IZPĒTĒ: VIENAS KLASĒS PIEMĒRS

Anna Āboliņa, Māris Bērziņš, Zaiga Krišjāne

LU Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultāte,

e-pasts: anna_abolina@inbox.lv; maris.berzins@lu.lv; zaiga.krisjane@lu.lv

Anotācija. Jauniešu mobilitāte ir visai jauns, bet nozīmīgs pētījumu virziens migrācijas literatūrā, jo gados jauni cilvēki ir vismobilākā iedzīvotāju grupa. Migrācijas izpētē iedzīvotāju pārvietošanās bieži tiek skatīta cilvēka dzīves gājuma kontekstā. Šajā rakstā pētītas vienas Rīgas ģimnāzijas klases absolventu migrācijas biogrāfijas, lai labāk izprastu jauniešu migrācijas komplekso raksturu Latvijā. Pētījumā izmantota mikro analītiskā pieeja jauniešu migrācijas izpētē, bet nepieciešamie dati iegūti ar padziļinātu un daļēji strukturētu interviju palīdzību. Darba rezultāti atklāj jauniešu privātās un profesionālās dzīves notikumu saikni ar ģeogrāfiskās mobilitātes procesiem. Jauniešu dzīvesvietas izvēli visbiežāk ietekmē studijas universitātē, darba gaitu uzsākšana un kopsdzīves veidošana, kas ir svarīgi notikumi ikviena cilvēka dzīvē. Savukārt ikdienas pārvietošanās raksturu pārsvarā nosaka mācību un darbavietas izvēle. Kopumā rezultāti liecina, ka pat vienā sociālajā grupā jauniešu mobilitāte ir ļoti daudzpusīgs process.

Atslēgas vārdi: jauniešu mobilitāte, dzīves gājuma teorija, migrācijas biogrāfijas, absolventi.

Ievads

Mūsdienu sabiedrību raksturo paaugstināta mobilitāte, iedzīvotāju pārvietošanās ir neatņemama mūsu ikdienas dzīves sastāvdaļa. Transporta, sakaru un informācijas tīklu tehnoloģiskā attīstība ir ievērojami mainījusi iedzīvotāju ģeogrāfiskās mobilitātes raksturu. Globalizācijas apstākļos palielinās gan migrācijas procesu daudzveidība, gan sabiedrības interese. Arvien biežāk sabiedrībai nozīmīgas politiskās, ekonomiskās un sociālās norises tiek aplūkotas migrācijas kontekstā. Tas nosaka pētāmās tēmas aktualitāti, kā arī izvirza nepieciešamību meklēt arvien jaunus virzienus un metodes iedzīvotāju migrācijas izpētē. Literatūrā iedzīvotāju pārvietošanās bieži tiek skatīta cilvēka dzīves gājuma teorijas kontekstā (Bailey 2009; Findlay *et al.* 2015). Tādējādi cilvēka dzīvē nozīmīgi notikumi, to secība un noturība tiek analizēti saistībā ar iedzīvotāju mobilitāti (Boyle *et al.* 2014; Michielin, Mulder 2008). Cilvēku dzīvē ir notikumi, kas var mainīt gan ikdienas pārvietošanās paradumus, gan ietekmēt dzīvesvietas izvēli. Dzīves gājuma kontekstā tiek pētīts, kā izglītības iestādes izvēle, profesionālās karjeras uzsākšana darba tirgū, atbilstoša mājokļa izvēle un ģimenes veidošana ietekmē iedzīvotāju mobilitāti, maina tās raksturu un intensitāti. Iepriekš veiktajos pētījumus secināts, ka noteiktām migrācijas plūsmām raksturīgi atšķirīgi pārcelšanās motīvi, kas bieži vien ir saistīti ar noteiktu cilvēka dzīves posmu (Coulter, van Ham 2013).

Jauniešu mobilitāte ir visai jauns, bet nozīmīgs pētījumu virziens. Gados jauni cilvēki ir vismobilākā iedzīvotāju grupa, jo jauniešu dzīvē raksturīgi vairāki nozīmīgi notikumi personības un profesionālajā izaugsmē (Garasky 2002; Valentine 2003; Mulder, Clark 2002; Jeffrey 2010). Turklāt tie bieži ir saistīti ar migrāciju vai ikdienas mobilitāti. Migrācijai var būt dažāda ietekme jauniešu dzīves pieredzes un pašapziņas veidošanā, kā arī personības attīstībā. Vienlīdz ar migrācijas radītajām iespējām, pastāv arī dažādi ierobežojumi mācību, darba un dzīvesvietas izvēlē. Tāpēc ir svarīgi analizēt

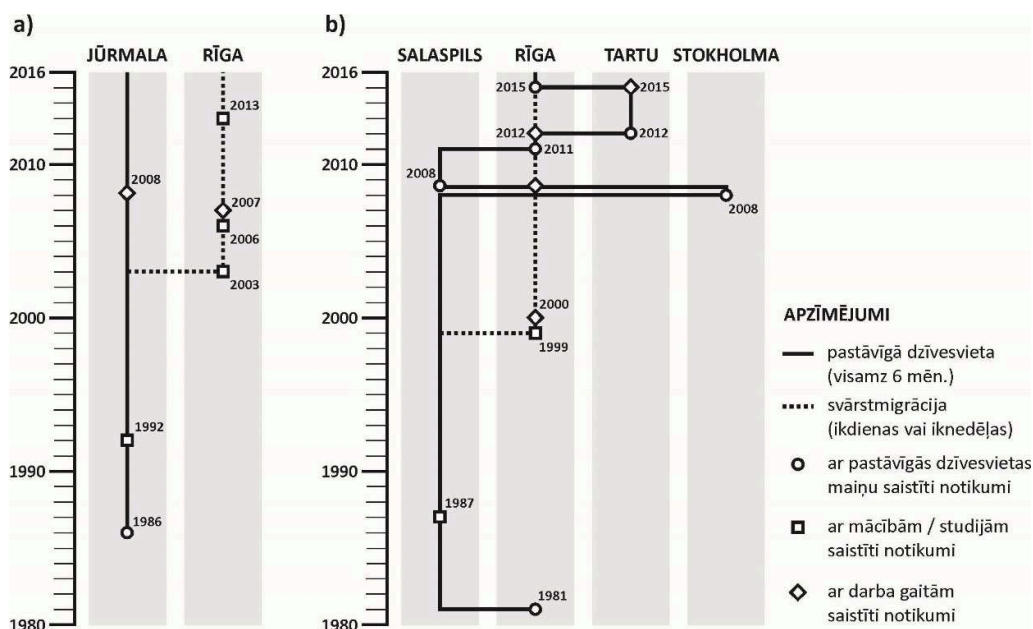
individuālās migrācijas biogrāfijas dažādu svarīgu dzīves notikumu ietekmē, vērtējot noteiktu demogrāfisko un sociāli ekonomisko apstākļu ietekmi uz migrācijas veidu, virzienu un motīviem (Yamaguchi 1991; Halfacree, Boyle 1993; Skeldon 1995; King, Skeldon 2010). Analizējot cilvēka dzīves norises, svarīgi ievērot laika dimensiju vai noteiktu vēsturisko periodu ar tam raksturīgo demogrāfisko un sociāli ekonomisko apstākļu kopumu, tā noturību un dinamiku. Darbā pētītas vienas Rīgas ģimnāzijas klases absolventu migrācijas biogrāfijas. Pētījuma mērķis ir labāk izprast jauniešu migrācijas komplekso raksturu Latvijā. Jauniešu individuālās migrācijas biogrāfijas pētītas cilvēka dzīves gājuma teorijas skatījumā. Latvijā šāda pieeja galvenokārt izmantota, pētot starpvalstu migrāciju un analizējot emigrējušo dzīves un darba pieredzi ārvalstīs, bet līdz šim maz izmantota pētījumos par jauniešu migrāciju.

Dati un metodes

Migrācijas statistika ir sekundārs datu avots un, kā norāda iepriekšējie pētījumi, tā dažkārt nepilnīgi atspoguļo iedzīvotāju kustību raksturojošos rādītājus (Sjoberg, Tammaru 1999). Migrācijas izpētē nozīmīgi primārie dati, atbilstoši pētījuma mērķim un izvēlētajai metodoloģijai, pārsvarā tiek iegūti aptaujās vai padziļinātās intervijās. Jauniešu migrācijas izpētei šajā darbā izmantota mikro analītiskā pieeja, bet nepieciešamie dati iegūti ar padziļinātu un daļēji strukturētu interviju palīdzību. Pētījumam izvēlēti Āgenskalna ģimnāzijas 2006. gada 12.d klases absolventi, lai analizētu jauniešu individuālās migrācijas biogrāfijas cilvēka dzīves gājuma teorijas kontekstā. Aplūkotās jauniešu grupas migrācijas biogrāfijas aptver gan laika posmu pirms mācību sākšanas ģimnāzijā, gan mācību laikā no 2003. līdz 2006. gadam, gan arī notikumus pēc skolas pabeigšanas – līdz 2016. gadam. Dzīves gājuma teorijas skatījumā laika posms pēc ģimnāzijas absolvēšanas ir nozīmīgs jauniešu dzīvē, jo saistīts ar studijām universitātē, ar darba gaitu sākšanu, kā arī kopsdzīves un ģimenes veidošanu. Tāpat minētais laika periods raksturīgs ar vairākiem nozīmīgiem notikumiem Latvijā, kas būtiski ietekmēja iedzīvotāju migrāciju. Pētījumā ‘jaunieši’ ir personas vecumā no 15 līdz 35 gadiem. Izvēlētais vecuma intervāls ir aktīvs posms cilvēka mūžā, piesātināts ar būtiskiem notikumiem, kuru ietekmē bieži tiek mainīta pastāvīgā dzīvesvieta (Shanahan 2000).

Rezultāti un būtiskākie secinājumi

Darbā apkopoti izvēlētas klases absolventu dzīvesstāsti, īpaši vērtējot notikumus, kas saistīti ar migrāciju – tās veidiem, virzieniem un motīviem. Padziļināto interviju rezultātā, uzdodot daļēji strukturētus jautājumus, noskaidrota respondentu dzimšanas vieta, informācija par dzīvesvietu, par mācību laiku skolā un studijām, par iekšzemes un starpvalstu migrācijas pieredzi, kā arī noskaidroti studiju, darba vietas un mājokļa izvēles iemesli, dati par ģimeni. Iegūtie rezultāti izmantoti migrācijas biogrāfiju kartogrammu izveidē (1. attēls).

1. attēls. Raksta autoru migrācijas biogrāfijas: a) Anna (29), b) Māris (34)

Intervijās ar katru aptaujāto personu iegūti dati par personas dzīvē svarīgiem notikumiem, atspoguļojot gan laika, gan telpas dimensiju. Izveidotās migrācijas biogrāfijas kartogrammas ļauj raksturot intervēto jauniešu mobilitāti, atklāt noteiktas migrācijas iezīmes un meklēt kopsakarības. Darba rezultāti parāda jauniešu privātās un profesionālās dzīves notikumu saikni ar ģeogrāfiskās mobilitātes procesiem. Jauniešu dzīvesvietas izvēli visbiežāk ietekmē studijas universitātē, darba gaitu sākšana un kopdzīves veidošana, kas ir svarīgi notikumi ikviena cilvēka dzīvē. Savukārt ikdienas pārvietošanās raksturu pārsvarā nosaka mācību un darbavietas izvēle. Kopumā rezultāti liecina, ka pat vienas sociālās grupas ietvaros, jauniešu mobilitāte ir ļoti daudzpusīgs process. Atsevišķi rezultāti ir vispārināmi Latvijas jauniešu migrācijas kontekstā.

Pateicība

Raksts izstrādāts ar Valsts pētījumu programmas pētnieciskā projekta Nr. 5.2.4. „Sabiedrības atjaunošana, samazinot depopulācijas riskus, veicinot tautas ataudzi un saiknes ar diasporu” atbalstu.

Atsauces

Bailey, A. J. (2008). Population geography: lifecourse matters. *Progress in Human Geography*, 33 (3), 407-418.

Boyle, P., Halfacree, K. H., Robinson, V. (eds.) (2014). *Exploring contemporary migration*. Harlow: Pearson.

Coulter, R., van Ham, M. (2013). Following People Through Time: An Analysis of Individual Residential Mobility Biographies. *Housing Studies*, 28 (7), 1037-1055.

Findlay, A., McCollum, D., Coulter, R., Gayle, V. (2015). New mobilities across the life course: a framework for analysing demographically linked drivers of migration. *Population, Space and Place*, 21 (4), 390-402.

- Garasky, S. (2002). Where are they going? A comparison of urban and rural youths' locational choices after leaving the parental home. *Social Science Research*, 31 (3), 409-431.
- Halfacree, K. H., Boyle, P. J. (1993). The challenge facing migration research: the case for a biographical approach. *Progress in Human Geography*, 17 (3), 333-348.
- Jeffrey, C. (2010). Geographies of Children and Youth I: Eroding Maps of Life. *Progress in Human Geography*, 34, 495-505.
- King, R., Skeldon, R. (2010). 'Mind the gap!' integrating approaches to internal and international migration. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 36 (10), 1619-1646.
- Michielin, F. Mulder, C. (2008). Family events and the residential mobility of couples. *Environment and Planning A*, 40 (11), 2770-2790.
- Mulder, C. H., Clark, W. A. (2002). Leaving home for college and gaining independence. *Environment and Planning A*, 34 (6), 981-999.
- Sjoberg, O., Tammaru, T. (1999). Transitional statistics: internal migration and urban growth in post-Soviet Estonia. *Europe-Asia Studies*, 51, 821-842
- Skeldon, R. (1995). The challenge facing migration research: the case for greater awareness. *Progress in Human Geography*, 19, 91-96.
- Shanahan, M. J. (2000). Pathways to adulthood in changing societies: Variability and mechanisms in life course perspective. *Annual Review of Sociology*, 26 (1), 667-692.
- Valentine, G. (2003). Boundary crossings: transitions from childhood to adulthood. *Children's Geographies*, 1, 37-52
- Yamaguchi, K. (1991). *Event history analysis* (vol. 28). Sage Publications.

Summary

Migration is an age-selective process, with young adults being the most mobile group. Substantial attention in the literature has been paid to the interaction between migration and life events. This paper addresses the migration behaviour of young high school graduates from the one class in Rīga and aims to better understand the complexities of youth migration in Latvia. Based on in-depth interviews, the present study adopts a micro-analytical approach focusing on the graduates' migration biographies. The paper provides empirical evidence of how residential, socio-familial, and professional trajectories of young adults are associated with geographical mobility. The results reveal that a number of life events that young adults face in their lives have an impact on their migration behaviour. Events such as leaving the parental home, entering the labour market and union formation all play a central role in regard to graduates' life-course position and affects their migration behaviour. On the whole, results show that geographical mobility appears as a selective and complex process embedded in the life-course of graduates.